

FASTSTÄLLT AV DIREKTIONEN 2023-12-21

Handlingsprogram

Ett handlingsprogram enligt Lag om skydd mot olyckor

2023 - 2026

För räddningstjänst och förebyggande verksamhet i

Avesta
Fagersta
Hedemora
Norberg

Innehåll

1	Inledning.....	1
	Bakgrund	1
	Handlingsprogrammets syfte.....	1
	Vision	1
	Avgränsningar	3
	Lagrum	4
2	Beskrivning av medlemskommunerna	6
	Avesta.....	6
	Hedemora	7
	Fagersta	7
	Norberg.....	7
3	Styrning av skydd mot olyckor.....	7
4	Risker.....	7
	4.1 Övergripande	8
	4.2 Brand i byggnad	8
	4.3 Brand utomhus	9
	4.4 Trafikolycka	9
	4.5 Olycka med farliga ämnen.....	10
	4.6 Naturolycka	10
	4.7 Drunkning.....	10
	4.8 Antagonistiska risker och hot	10
5	Värdering.....	12
6	Mål	15
	Nationella mål	15
	Övergripande mål	16
	Verksamhetsspecifika mål.....	16
7	Förebyggande – förmåga och verksamhet.....	18
	7.1 Tillsyn.....	19
	7.2 Stöd till den enskilde	20
	7.3 Rengöring och brandskyddskontroll.....	20
	7.4 Övriga förebyggande åtgärder	21
8	Räddningstjänst – förmåga och verksamhet.....	21
	8.1 Övergripande	22
	8.2 Per olyckstyp	25
	8.3 Ledning i räddningstjänsten	28

8.4	Samtidiga och omfattande räddningsinsatser	30
8.5	Räddningstjänst under höjd beredskap	31
9	Uppföljning utvärdering och lärande.....	34
10	Bilagor	35
	Bilaga A: Dokumentförteckning	35
	Bilaga B: Beskrivning av samråd.....	35
	Bilaga C: Insatsområden	37

1 Inledning

Föreliggande dokument utgör kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst enligt 3 kap. 3 § och 8 § i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor i Södra Dalarnas Räddningstjänstförbunds fyra medlemskommuner: Avesta, Fagersta, Hedemora och Norberg. Handlingsprogrammet utformas enligt MSB:s föreskrift MSBFS 2021:1.

Bakgrund

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor reglerar ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och enskilda vad gäller åtgärder till skydd mot olyckor. I lagen anges övergripande nationella mål för verksamheten skydd mot olyckor. De nationella målen kompletteras med mål som ska formuleras utifrån den lokala riskbilden i varje kommun.

Enligt lagen ska kommunerna utarbeta ett handlingsprogram för den förebyggande verksamheten inom sitt geografiska område och ett handlingsprogram för den operativa verksamheten. Kommunerna kan välja att ha olika program för det förebyggande arbetet och för räddningsverksamheten eller ett gemensamt program. Arbetet med handlingsprogrammen ska ses som en process med kontinuerlig uppföljning, utvärdering och ständiga förbättringar.

Handlingsprogrammet för Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund (kallat SDR), gällande förebyggande åtgärder, är avgränsat till de åtgärder som ligger inom förbundets ansvarsområde enligt den av medlemskommunerna fastställda förbundsordningen. Handlingsprogrammet för SDR beskriver förbundets förebyggande verksamhet och de fyra medlemskommunernas gemensamma räddningstjänst. Handlingsprogrammet fastställs av förbundets direktion.

Inom Avesta, Hedemora, Fagersta samt Norbergs kommuner redovisas kommunernas övriga olycksförebyggande verksamheter i ett handlingsprogram för varje kommun. Dessa handlingsprogram fastställs av respektive kommuns kommunfullmäktige.

Handlingsprogrammets syfte

Handlingsprogrammet utgör ett övergripande dokument för SDR och dess medlemskommuner Avesta, Hedemora, Fagersta och Norberg. Det innehåller mål och beskriver hur verksamheten ska genomföras och utvecklas. Handlingsprogrammet ska stimulera den politiska debatten samt utgöra

- ett instrument för uppföljning och utvärdering
- underlag vid information till allmänheten
- en analys av risker som kan leda till räddningstjänstinsatser
- en redovisning till staten om hur verksamheten är ordnad.

Innan detta handlingsprogram fastställdes genomfördes samråd med SDR:s medlemskommuner, närliggande räddningstjänstorganisationer, berörda Länsstyrelser och Regioner, Polismyndigheten, Arbetsmiljöverket, Trafikverket, berörda fackliga organisationer m fl.

Vision

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbunds medlemskommuner ska vara Sveriges minst olycksdrabbade kommuner.

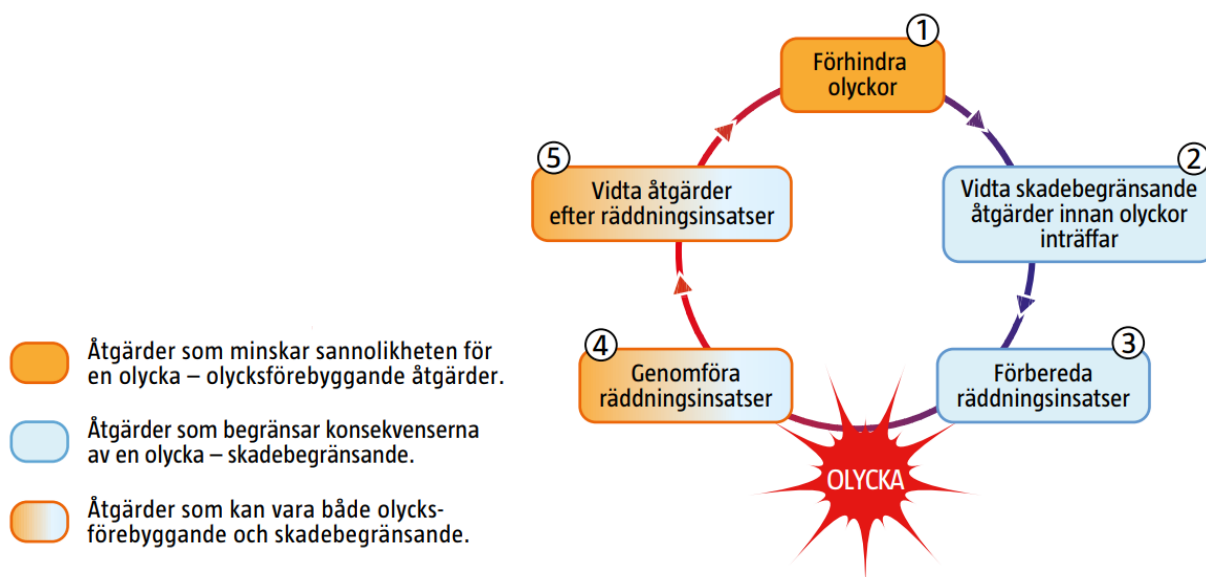
Övergripande mål gällande LSO

I LSO finns tre nationella mål redovisade:

- Bereda människors liv, hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor (1 kap. 1§).
- Räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt (1 kap. 3§).
- Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador (1 kap. 3 a§).

Ett sätt att systematisera räddningstjänstens arbete med olyckor är att dela in olycksarbetet i fem skeden:

1. **Förhindra olyckor**, ex. samhällsplanering, riskanalys, utbildning, information, tillbudsrapportering, intern kontroll, skötsel, underhåll, materialval, sotning, tillsyn.
2. **Vidta skadebegränsande åtgärder innan olyckor inträffar**, ex. riskanalys, utbildning, information, internkontroll, skötsel, underhåll, tillsyn, sprinkler, brandlarm, brandvarnare, sektioneringar, utrymningsvägar, skyddsavstånd, materialval.
3. **Förbereda räddningsinsatser**, ex. insatsplanering, objektsorientering, utbildning, övning, räddningsvägar, stigarledning, brandventilation, vattenförsörjning, handbrandsläckare, varningssystem, samverkansavtal.
4. **Genomföra räddningsinsats**, ex. släcka bränder, ta loss fastklämda personer, utrymma, spärra av, vattenlivräddning, stoppa utsläpp av farliga ämnen.
5. **Vidta åtgärder efter räddningsinsatser**, ex. sanering, restvärdesräddning, bevakning av byggnad, händelserapportering, brottsutredning, erfarenhets- och insatsuppföljning, utredningar av orsaker och händelseförlopp.

Figur 1. Lagen om skydd mot olyckors olika skeenden (Skydd mot brand, ISBN: 978-91-7383-539-8).

Vad är räddningstjänst?

Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna ska ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön Lag (2003:778 1 kap. 2§). Räddningstjänsten har skyldighet att ingripa med hänsyn till nedanstående kriterier:

- Behov av ett snabbt ingripande.
- Det hotade intressets vikt.
- Kostnaderna för insatsen.
- Omständigheterna i övrigt.

Avgränsningar

Enligt förbundets förbundsordning som fastställts av medlemskommunernas kommunfullmäktige ska förbundet verksamhets regleras ett handlingsprogram för räddningstjänst och ett handlingsprogram för förebyggande åtgärder mot brand. Medlemskommunerna har även ett eget ansvar att bedriva olycksförebyggande verksamhet och ska därför fastställa egna handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet.

SDR svarar för medlemskommunernas uppgifter enligt:

- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Uppgifterna enligt lagen om skydd mot olyckor är:

- att vara delaktig i arbetet med skydd mot olyckor
- utföra tillsyn enligt lagen
- förebygga stora kemikalieolyckor genom medverkan vid tillsyn enligt Sevesolagen (1999:381)
- rengöring och brandskyddskontroll
- underlätta för den enskilde att ta sitt ansvar
- genomföra räddningsinsatser
- genomföra lärande efter olyckor.

SDR ska även handlägga tillståndsärenden samt utöva den tillsyn som åligger medlemskommunerna enligt:

- Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

SDR ska dessutom i skälighets omfattning kunna biträda medlemskommunerna med expertis samt utbildning/övning av kommunernas personal inom förbundets kompetensområde rörande:

- Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Utöver dessa uppgifter kan räddningstjänstförbundet mot särskild ersättning och/eller avtal åta sig andra uppgifter som bedöms lämpliga. Exempel på sådana uppgifter är:

- sjukvårdslarm (i väntan på ambulans)
- restvärdesräddning
- larmförmedling

- inbrotts- och bevakningslarm
- säkerhetsvaktstjänster
- utbildningar
- krisledning
- krisberedskap
- utrymnings- och insatsplaner

Lagrum

Räddningstjänstens verksamhet styrs av ett flertal lagar, förordningar och föreskrifter av vilka de viktigaste redovisas nedan.

Lag om Skydd mot Olyckor

Bestämmelserna i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (hädanefter kallad LSO) syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredställande och likvärdigt skydd. Till lagen ansluter Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor och allmänna råd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller dess föregångare.

En avsikt med LSO är att öka kommunernas möjligheter att anpassa räddningstjänstorganisationen efter lokala förhållanden. Kommunernas verksamhet till skydd mot olyckor styrs av nationella övergripande mål. De nationella målen ska sedan kompletteras med lokala verksamhetsmål. Det kommer att innebära olika mål för olika kommuner.

Målen för kommunernas räddningstjänst ska enligt LSO 3 kap 8 § anges i ett handlingsprogram tillsammans med de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser samt vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att genomföra räddningsinsatser.

LSO förtydligar även ansvarsfördelningen mellan enskilda, kommuner och staten. Kommunens skyldigheter består i att bistå enskilda med rådgivning, utöva tillsyn samt genomföra och följa upp räddningsinsatser.

Den enskilde, vare sig det är en fysisk eller juridisk person, har ett primärt ansvar för att skydda liv och egendom och att inte orsaka olyckor. I första hand är det den enskilde som ska vidta och bekosta åtgärder som syftar till att förhindra olyckor och begränsa konsekvenserna av de olyckor som inträffar. Detta påverkar även kommunen i egenskap av fastighetsägare och verksamhetsutövare.

Här nedan redovisas de skyldigheter kommunerna har för förebyggande verksamhet och räddningstjänst enligt LSO och Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor:

- Enligt 3 kap 1 § se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder.
- Underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter genom bl.a. rådgivning och information enligt 3 kap 2 §.
- Ta fram handlingsprogram för räddningstjänst och förebyggande verksamhet.
- Ansvara för att brandskyddskontroll och rengöring av fasta förbränningsanordningar sker enligt 3 kap 4 §.
- Enligt 3 kap 7 § ansvara för räddningstjänst inom kommunen.
- Enligt 3 kap 10 § undersöka olyckor för att klarlägga olyckans orsaker och förlopp samt hur insatsen genomförts.

- Räddningstjänst under höjd beredskap enligt 8 kap 2 §.
- Delta i planering och övning av räddningsinsatser vid utsläpp av radioaktiva ämnen enligt 6 kap 9 §.
- Biträda länsstyrelsen genom att ställa personal och egendom till förfogande för mätning av radioaktivitet och inrapportering av resultatet enligt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor kap 4 § 28.
- Tillsä att det finns anordningar för alarmering av räddningsorganen enligt 6 kap 10.

Lag om Brandfarliga och Explosiva varor

Denna lag (SFS 2010:1011) gäller hantering, överföring och import av brandfarliga och explosiva varor samt sådana förberedande åtgärder som behövs med hänsyn till brand- och explosionsrisken samt konsekvenserna av en brand eller en explosion.

Lagens syfte är att förhindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan orsakas av brandfarliga och explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna.

SDR handlägger tillståndsärenden samt utövar den tillsyn som kommunen ska utföra enl. lagen.

Lag om Extraordinära Händelser

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap syftar till att kommuner och regioner skall minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. Kommuner och regioner skall därigenom också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar.

SDR skall i skälig omfattning biträda medlemskommunerna med expertis inom förbundets kompetensområde.

SDR skall även kunna hantera frågor inom området krisberedskap och krisledning samt arbeta med risk- och sårbarhetsanalyser.

Sevesolagen

Sevesolagstiftningen utgörs av Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Sevesolagen är en del av implementeringen av Seveso III-direktivet i svensk lagstiftning.

Inom förbundsområdet finns för närvarande 5 företag som är klassade enligt den högre kravnivån enligt Sevesolagen.

SDR medverkar som remissinstans i granskandet av Sevesoföretagens säkerhetsrapporter samt som deltagande part i de tillsyner som Länsstyrelsen utför enligt lagen. SDR utarbetar, med tre års intervall, även kommunens plan för räddningsinsats på de Sevesoobjekt som ligger inom det geografiska ansvarsområdet. SDR planerar, genomför och följer även upp övningar riktade mot Sevesoobjekten.

För hög operativ förmåga kopplad till händelser på Sevesoobjekten, tillhandahåller SDR vad gäller risker och förutsättningar på Sevesoobjekten, i syfte att agera räddningsledare eller ledningsstöd. Utöver det orienterar samtliga befäl inom heltidsorganisationen och berörda befäl inom deltidsorganisationen årligen på samtliga Sevesoobjekt.

Säkerhetsskyddslagstiftning

Säkerhetsskyddslag (2018:585) och säkerhetsskyddsförordning (2021:995) avser skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. SDR har en utsedd säkerhetsskyddschef som ansvarar för att lagstiftningarna följs.

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att skydda den information och de verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot.

Om vissa myndigheter och företag i Sverige utsätts för ett angrepp, kan det orsaka allvarliga konsekvenser för landets säkerhet. Det kan till exempel handla om verksamheter inom totalförsvaret, rättsväsendet, energi- eller vattenförsörjningen, telekommunikationer eller transportsektorn. Dessa verksamheter kan i sitt uppdrag behöva hantera uppgifter som är av betydelse för Sveriges säkerhet. Om dessa uppgifter röjs, förstörs eller ändras kan det inverka på Sveriges säkerhet. Vissa verksamheter kan dessutom behöva ett särskilt skydd mot terrorism. Om de angrips blir konsekvenserna för Sverige mycket allvarliga. De här verksamheterna behöver ett särskilt skydd, säkerhetsskydd.

Säkerhetsskydd handlar också om att genom förebyggande arbete skydda säkerhetskänslig verksamhet hos myndigheter och företag mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten. Säkerhetskänslig verksamhet är verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som Sverige har förbundit sig att skydda genom internationella åtaganden.

Säkerhetsskyddsanalys och säkerhetsskyddsåtgärder

Arbetet med säkerhetsskydd börjar med en säkerhetsskyddsanalys. I den utreder verksamheten vad som ska skyddas, mot vilka hot och på vilket sätt. Säkerhetsskyddsanalysen ska visa vilka säkerhetsskyddsåtgärder som behövs. Åtgärderna delas in i informations säkerhet, fysisk säkerhet och personalsäkerhet.

Övrig information

SDR:s vidare planläggning/hantering, säkerhetsskyddsanalys och åtgärdsplan är säkerhetsskyddsklassificerade under offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och hanteras enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) och tillhörande säkerhetsskyddsförordning (2021:995).

2 Beskrivning av medlemskommunerna

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbunds område omfattar 4 kommuner med en sammanlagd befolkning på ca 57 200 invånare och en areal på ca 2 360 km². Risktopografin omfattar tung industri med omfattande kemikaliehantering (stålindustri, gruvindustri, pappers- och träindustrier), varav flera klassas som farliga verksamheter, riksväg 66, 68, 70 samt europaväg 16. Efter lång tid med minskande befolkning är trenden numera rätt stabil och det finns även en försiktig optimism kring framtida samhällsutveckling relaterad bland annat till etableringar av nya arbetsplatser.

Avesta

Avesta kommun är en kommun i södra Dalarna med en befolkning på ca 23 000 invånare och en areal på ca 669 km². De främsta tätorterna är centralorten Avesta med en befolkning på ca 16 000 invånare, Horndal (ca 1 000 invånare) och Fors (ca 750 invånare). Riksvägar 68 och 70 samt Dalabanan och Godsstråket genom Bergslagen utgör de primära trafikleder. Ett stålverk och en gasfabrik utgör de viktigaste farliga anläggningarna inom kommunen.

Hedemora

Hedemora kommun är en kommun i södra Dalarna med en befolkning på ca 15 500 invånare och en areal på ca 929 km². De främsta tätorterna är centralorten Hedemora med en befolkning på ca 7 600 invånare, Långshyttan (ca 1 400 invånare) och Garpenberg (ca 500 invånare). Riksvägar 69, 70 och europaväg 16 samt Dalabanan utgör de primära trafiklederna. De huvudsakliga farliga verksamheterna inom kommunen är kopplade till gruvdrift i Garpenberg (gruva och två dammar).

Fagersta

Fagersta kommun är en kommun i norra Västmanland med en befolkning på ca 13 000 invånare och en areal på ca 310 km². De främsta orter är centralorten Fagersta med en befolkning på ca 11 800 invånare och småorten Ängelsberg (ca 90 invånare). Riksväg 66 och 68 samt Godsstråket genom Bergslagen utgör de viktigaste trafiklederna. De viktigaste farliga anläggningarna är ett järnverk och en metallindustri.

Norberg

Norbergs kommun är en kommun i norra Västmanland med en befolkning på ca 5 700 invånare och en areal på ca 448 km². De främsta orter är centralorten Norberg med en befolkning på ca 4 500 invånare och småorten Karbenning (ca 120 invånare). Riksväg 68 och Godsstråket genom Bergslagen utgör de viktigaste trafiklederna.

3 Styrning av skydd mot olyckor

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund är ett kommunalförbund med kommunerna Avesta, Hedemora, Fagersta och Norberg som medlemmar. Förbundet är ett kommunalförbund med förbundsledning och verksamheten regleras i detta handlingsprogram som fastställts av förbundsledningen.

Förbundet håller en för Avesta, Hedemora, Fagersta och Norbergs kommuner gemensam räddningstjänst som enligt Lagen om skydd mot olyckor (2003:778) åvilar var och en av medlemskommunerna. Förbundet utövar också den tillsyn som, enligt lagen om skydd mot olyckor, åvilar var och en av medlemskommunerna. Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund utövar även tillsyn över att rengöring (sotning) och brandskyddskontroll av eldstäder med tillhörande rökkanaler mm utförs, enligt Lagen om skydd mot olyckor.

Förbundet bistår medlemskommunerna vid samhällsstörningar och extraordinära händelser enligt Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

4 Risker

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund har sedan tidigare genomfört en riskanalys för förbundsområdet. Riskanalysen bygger på en riskinventering av förbundets medlemskommuner.

Med en riskinventering menas en genomgång och nedteckning kring de risker som finns eller kan finnas inom det lagrum och geografiska område inom vilken riskanalysen skall genomföras.

Risk definieras som en sammanvägning mellan sannolikhet och konsekvens för att en viss oönskad händelse/olycka skall inträffa.

Vissa risker identifieras relativt direkt då räddningstjänsten i sitt dagliga arbete åker på räddningsinsatser till vad som ibland kallas ”vardagsolyckor”. Svårare är dock att identifiera ”sällanhändelser”. Stöd för att identifiera sådana händelser finns i bland annat lagstiftning som berör verksamheter/objekt med farlig verksamhet, statistik från tidigare olyckor, simuleringar i datorprogram samt god lokalkännedom kring vilka potentiella riskkällor som finns inom det geografiska ansvarsområdet.

4.1 Övergripande

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund har flertalet riksvägar och större industrier inom förbundsområdet. Trots en väldigt spridd riskbild, från tung industri och säsongvis hårt trafikerat vägnät, är förekomsten av omfattande olyckor väldigt låg. I genomsnitt sker det ett 10-tal olyckor av omfattande eller komplex karaktär (ex. utsläpp på tung industri, urspårning av tåg, kraftig brand i byggnad). Dessa olyckor medför stort resursbehov och blir ofta långdragna. På årlig basis hanterar förbundets räddningspersonal cirka 1 250 olyckor, där en övergripande majoritet består av så kallade ”vardagsolyckor”. Med vardagsolyckor menas en typ av olyckor som inte är knuten till en specifik verksamhet och inträffar med en hög regelbundenhet i hela Sverige. Vardagsolyckan är en typ av olycka som ofta har stor sannolikhet men relativt liten konsekvens för samhället dock inte för de drabbade.

Nedan presenteras de vanligaste vardagsolyckorna och beskrivningar av var de skulle kunna inträffa inom förbundsområdet.

4.2 Brand i byggnad

Brand i byggnad inbegriper alla bränder i eller på byggnader. Automatlarm som vid ankomst visar sig bero på en brand räknas även in i kategorin.

Under de senaste tre åren (2018–2020) har SDR ryckt ut till ca 438 insatser kopplat till brand i byggnad. Det medför ett snitt på $\approx 1,51$ byggnadsbränder/1 000 invånare och år. Högst antal utryckningar till brand i byggnad var 2019 med 109 medan lägst antal var 2022 med 75 st.

Under samma tid hade riket i sin helhet ett snitt på $\approx 1,04$ byggnadsbränder/1 000 invånare och år

Förbundsområdet har under tidsperioden 2018–2022 haft fyra (4) bränder som resulterade i omkomna personer. Totalt omkom i bränder fyra (4) personer, vilket motsvarar ett snitt på 0,013 döda/1 000 invånare och år. Då det statistiska underlaget är så pass litet kan ingen större signifikans läggas vid dess värde, dock bör det ses som en fingervisning om hur det inom förbundet förhåller sig till rikssnittet.

Rikssnittet hade under samma tidsperiod $\approx 0,08$ döda/1 000 invånare och år. För kategorin innehållande landsbygdskommuner och mindre stad/tätort ligger snittet på 0,012 döda/1 000 invånare och år.

Bränder i byggnader kan uppstå av en mängd olika specifika anledningar. Av dessa orsaker står fyra (4) för mer än hälften av samtliga brandorsaker. Dessa orsaker är: oaktsamhet, tekniska- eller konstruktionsbrister och uppsåtlig antändning.

Oaktsamhet kan exempelvis vara rökning, glömd spis, hantverksarbeten eller barns lek med eld.

Tekniska- eller konstruktionsbrister är exempelvis soteld, värmeöverföring eller fel på elektrisk utrustning.

Uppsåtlig antändning är som namnet antyder en antändning som sker med uppsåt att skapa en brand i byggnaden. Detta kallas, beroende på graden av uppsåt, ibland för mordbrand alternativt grov mordbrand.

Bränder som är anlagda med uppsåt ligger enligt rikssnittet mellan 2018–2022 på 0,12 anlagda bränder/1 000 invånare och år. Inom SDR ligger det värdet på 0,29/1 000 invånare och år. Det statistiska underlaget för förbundsområdet är dock relativt litet och det bör tolkas därefter.

4.3 Brand utomhus

Till brand utomhus räknas skogsbrand, gräsbrand, containerbrand, fordonsbränder inklusive tåg och vagnar med mera.

Under 2018–2022, ryckte SDR ut till 200 bränder i fordon eller fartyg utomhus, vilket medför ett snitt på drygt 40 bränder per år. Antalet räddningsinsatser skiljer sig lite från år till år. Lägsta antalet var år 2022 med 29. Det högsta antalet var 47 insatser under 2018. Bland fordonsbränderna är personbilsbränder överrepresenterade och utgör 76 procent av alla insatser. Inom SDR ger detta ett snitt på $\approx 0,69$ bränder/1 000 invånare och år att jämföra med rikssnittet på $\approx 0,46$ övriga bränder/1 000 invånare och år.

Antalet räddningsinsatser kopplat till bränder i skog och mark var under samma tidsperiod 188, där 2018 innefattade hela 72 insatser. I genomsnitt motsvarar det ca 0,65 bränder/1 000 invånare och år. Rikssnittet låg under perioden 2020–2022 på 0,46 bränder/1 000 invånare och år.

Att förbundsområdet har ett högre snitt jämfört med riket beror till största del på ett större antal mark-, träd- och gräsbränder under 2018 samt att det under perioden varit en kraftig ökning av bilbränder.

Då SDR till stora delar är beläget ovanpå stora järnrika malmkroppar drabbas området mer frekvent av blixtnedslag. Blixtnedslag kan vara en potentiell startkälla till en skogsbrand eller annan brand.

4.4 Trafikolycka

Trafikolyckor inbegriper olyckor i anslutningar till våra vägar eller järnvägar. Det finns en uppsjö av olika typer av olyckor som kan inträffa på dessa transportleder med både lättare och tyngre fordon samt oskyddade trafikanter.

Under åren 2020–2022 har SDR ryckt ut på 711 trafikolyckor. Detta motsvarar cirka 143 larm per år. Lägsta antalet var 2022 med 116 utryckningar. Det högsta antalet var 2019 med 176 utryckningar. Inom SDR ger detta ett snitt på $\approx 2,47$ trafikolyckor/1 000 invånare och år.

Under samma period hade riket i genomsnitt $\approx 1,73$ trafikolyckor/1 000 invånare och år.

Trafikolyckor är något som inträffar under alla dygnets timmar och enligt tidigare redovisad statistik sker det även relativt frekvent. I SDR aktionsområde 2022 inträffade 43% av alla trafikolyckor mellan kl. 13-19.

I det statistiska underlaget går även att läsa ut att det inträffar fler olyckor med tunga fordon (buss och lastbil) än rikssnittet. Olycksfrekvensen för trafikolyckor med tyngre fordon de senaste fem åren inom förbundsområdet motsvarar 0,28 insatser/1 000 invånare och år. I riket är motsvarande siffra 0,21 insatser/1 000 invånare och år.

4.5 Olycka med farliga ämnen

Olyckor med farliga ämnen inbegriper främst utsläpp av farliga gaser och vätskor med eller utan brand inblandad. Den vanligaste typen av olycka i den kategorin är mindre utsläpp av drivmedel från fordon och maskiner. Potential till större olyckor är kopplad främst till omfattande hantering av brandfarliga och frätande ämnen vid industrierna, t.ex. gasol, saltsyra, svavelsyra, salpetersyra och fluorvätesyra.

4.6 Naturolycka

Med naturolyckor menas exempelvis ras, skred, översvämningar, större skogsbränder och större snöoväder. Naturolyckor kan vara av lokalkaraktär såsom ett ras eller skred men även påverka större geografiska områden vid exempelvis en snöstorm.

Naturolyckor är sådana typer av olyckor som inte går att ”bygga bort”, däremot kan konsekvenserna av dessa gå att minimera.

De potentiella källor till naturolyckor som kan identifieras är översvämnings- samt ras- och skredrisker, dammbrott, större skogsbränder vid längre perioder av torka och vintertid större snöoväder. Vad avser beredskapsplanering mot översvämningar och dammbrott ansvarar Länsstyrelsen för en samordnad regional beredskapsplanering.

Inom SDR:s förbundsområde förekommer dessa typer av olyckor ytterst sällan. Naturolyckor av omfattande dignitet har en frekvens på flerårsintervall, där större skogsbränder varit mest frekvent förekommande. Mindre naturolyckor förekommer årligen, dessa innefattas dock av begreppet ”vardagsolyckor”. Det statistiska underlaget är tämligen begränsat och antalet insatser är direkt kopplat till förekomsten av extrema förhållanden i väderlek, såsom 100-års regn eller motsvarande.

Däremot kommer dessa naturhändelser öka i och med klimatförändringarna, och vi har redan märkt av detta både inom landet som ute i världen.

4.7 Drunkning

Drunkningar kan vara både statlig och kommunal räddningstjänst. Inom SDR finns inget statligt vatten. En drunkningsolycka kan ske var helst där det finns vatten. Inom SDR har vi fyra (4) badhus samt ett större antal badplatser i både sjöar och strömmande vatten. Fiskevattnen är även de många och välbesökta.

Under 2018–2022 genomfördes 40 räddningsinsatser kopplat till drunkningsolyckor, vilket motsvarar 0,13 insatser/1 000 invånare och år. Rikssnittet under samma tidsperiod motsvarar 0,05 insatser/1 000 invånare och år. Den markanta skillnaden beror till största del på antalet vattendrag och sjöar inom förbundets geografiska område. Ur det statistiska underlaget går det även att urskilja att antalet tillbud ökar i samband med att sommarmånaderna. Givetvis bidrar varma temperaturer och högt antal soltimmar till ett ökat antal insatser då fler personer väljer att besöka badplatser inom förbundet.

4.8 Antagonistiska risker och hot

Antagonistiska hot kan ses som avsiktligt illvilliga och illegala hot. De kan utgå från terrorister, irreguljära förband och organiserad brottslighet. Antagonistiska hot omfattar därmed inte bara hot om terrorism utan även hot om sabotage och stöld. Det avgörande är medvetenheten hos den som utför eller avser att utföra en handling. Det kan handla om att skada någon utan att själv göra någon vinning men det kan också handla om att skada någon för politisk eller ekonomisk vinning.

Avgörande för frågan huruvida ett visst hot eller handling skall anses vara antagonistiskt till sin natur är förövarens subjektiva avsikt, uppsåtet, med handlingen. Som regel riktas antagonistiska hot och angrepp mot samhällsviktiga funktioner och skyddsvärden, exempelvis:

- medborgarnas säkerhet och trygghet
- fungerande samhällsinstitutioner och samhällssystem

Antagonistiska händelser kan få stor påverkan på samhället och kan innebära stora risker för räddningstjänsten. Det går inte att utesluta att en händelse av denna karaktär skulle kunna inträffa inom Södra Dalarnas Räddningstjänstförbunds område. SDR kommer därför fortsätta att följa utvecklingen inom området och vid behov utbilda och öva egen personal, också i samverkan med våra medlemskommuner och andra aktörer.

Nedan är några exempel på områden som hamnar under antagonistiska risker och hot:

Pågående dödligt våld

Pågående dödligt våld (PDV) är ett samlingsbegrepp som beskriver grova våldsyttningar i publika miljöer som exempelvis skolor och köpcentra. En sådan händelse skulle ställa komplicerade krav på våra insatta räddningsstyrkor att hantera det pågående skeendet och det skulle innebära utmaningar för Södra Dalarnas Räddningstjänstförbunds förmåga att omhänderta egen personal.

Fortsatt utbildning och övning sker internt och externt inom området och även samverkan mellan blåljusaktörer och myndigheter.

Terrorism

Terrorism avser sådana gärningar som kan ingiva allvarlig fruktan hos allmänheten eller på annat sätt allvarligt försöka påverka/förstöra politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land.

En terrorattack innebär stor påverkan på samhället och drabbade verksamheter och individer. Det medför också ett omfattande informations- och kommunikationsbehov och ett direkt agerande från ansvariga myndigheter. Räddningstjänsten kommer att bli involverad och personal kommer att arbeta på platser där det förekommer både kända och okända risker. Bedömningar kommer att behöva göras och det kommer bli medvetna risktaganden för att vinsterna med insatsen att rädda liv överväger riskerna.

Våldsbejakande extremism

Så kallat våldsbejakande extremism är ett närbesläktat begrepp till terrorism.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som ser våld, skadegörelse och andra brott som ett legitimt medel för att uppnå ett ideologiskt, politiskt och/eller religiöst mål.

Organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet är ett samlingsnamn för brottslighet där minst två personer varaktigt över tid begår allvarliga brott i samarbete, i syfte att uppnå ekonomisk vinst eller skaffa sig makt. Den grova organiserade brottsligheten berör alla delar av samhället.

Organiserad brottslighet handlar som begreppet antyder inte om en typ av brott, utan om flera. Det kan röra sig om allt från narkotikabrott och människohandel till penningtvätt och skattebrott, men brottsligheten kännetecknas också ofta av följande:

- otillbörlig påverkan på politiker, medier, offentlig förvaltning eller rättsliga myndigheter

- användning av våld eller andra metoder för hot
- användning av kommersiella och affärsmässiga strukturer där verksamheten kännetecknas av kontroll och disciplin och där deltagarna som regel har egna avgränsade ansvarsområden
- komplexa upplägg och internationella kopplingar
- även om det förekommer internationella kopplingar så är verksamheten ofta lokalt knuten till ett visst geografiskt område.

5 Värdering

I följande avsnitt sammanfattas riksinventeringen och förbundets riskprofil. I Tabell 1 nedan ses den genomförda riskvärderingen för förbundsområdet, där sannolikhet och konsekvens skattas utifrån tillgängligt statistiskt underlag och kvalitativa resonemang.

Tabell 1 - Riskvärdering av befintliga risker inom förbundsområdet.

Prefix	Incident	Sannolikhet	Sammanvägd konsekvens
Vardagsolyckor			
V1	Trafikolyckor	5	1
V2	Tung trafikolycka	3	3
V3	Brand i byggnad	4	2
V4	Brand i offentlig byggnad	2	4
V5	Övriga bränder	5	1
V6	Drunkning	2	2
Farlig verksamhet i förbundet			
F1	Outokumpu Stainless AB	1	4
F2	LINDE Gas AB	1	2
F3	Bangården Avesta-Krylbo	1	4
F4	Boliden Mineral AB	2	3
F5	Seco Tools AB	1	3
F6	Fagersta Stainless AB	1	4
F7	Dammanläggningarna	1	4
F8	Övriga § 2 kap 4 (Farlig verksamhet)	2	1
Naturrelaterade olyckor			
N1	Gräs och mindre skogsbränder	4	2
N2	Omfattande skogsbrand	1	5

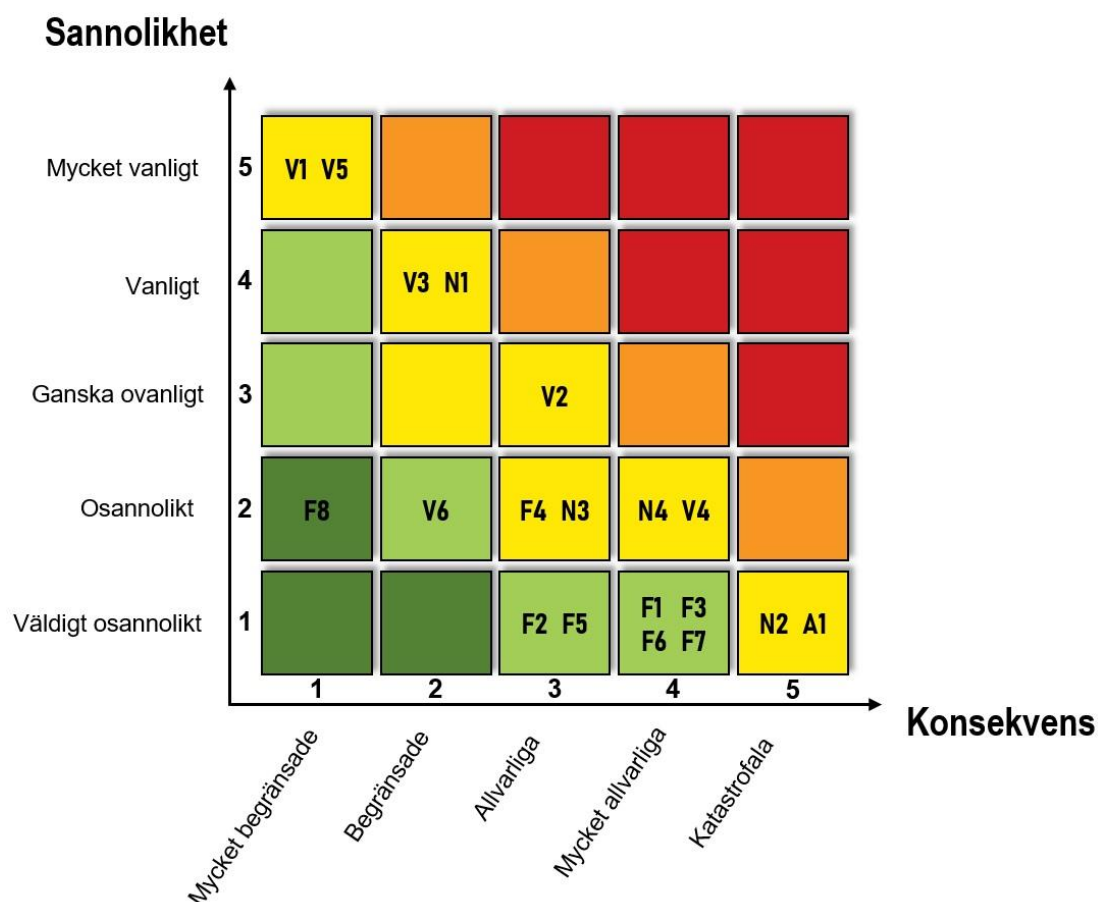
N3	Ras, skred och slam	2	3
N4	Extrema väderförhållanden	2	4
Antagonistiska hot			
A1	Terrorism/antagonistisk handling	1	5

För att skapa en ökad förståelse samt ett enhetligt mått på konsekvensen för respektive incident har Tabell 2 använts. Genom att värdera antalet drabbade individer, samhällsstörningar samt skador på egendom, ekonomi och miljö har en sammanvägd konsekvens skattats.

Tabell 2 – Konsekvensbeskrivning.

Nivå	Konsekvenser	Beskrivning
1	Mycket begränsade	Enskilt antal drabbade individer, mycket begränsade störningar i samhällets funktionalitet, mycket begränsade skador på egendom, ekonomi och miljö
2	Begränsade	Fåtal antal drabbade individer, begränsade störningar i samhällets funktionalitet, begränsade skador på egendom, ekonomi och miljö
3	Allvarliga	Flertalet antal drabbade individer, allvarliga störningar i samhällets funktionalitet, allvarliga skador på egendom, ekonomi och miljö
4	Mycket allvarliga	Stort antal drabbade individer, mycket allvarliga störningar i samhällets funktionalitet, mycket allvarliga skador på egendom, ekonomi och miljö
5	Katastrofala	Storskaligt omfattande antal drabbade individer, extrema störningar i samhällets funktionalitet, katastrofala skador på egendom, ekonomi och miljö

Nedan presenteras resultatet från riskvärderingen i form av en grafisk riskmatris. Riskerna i figuren placeras utifrån bedömd sannolikhet och förväntad konsekvens vid en olycka. Det bör poängteras att skattningen av olyckor/risker till stor del genomförts kvalitativt då statistikunderlaget inom förbundsområdet är tämligen begränsat.

För att kunna bedöma behovet av att vidta åtgärder tillämpas Tabell 3 nedan. Risker som placeras inom det gulröda området är således risker med stor konsekvens eller hög sannolikhet, eller till och med bägge delarna.

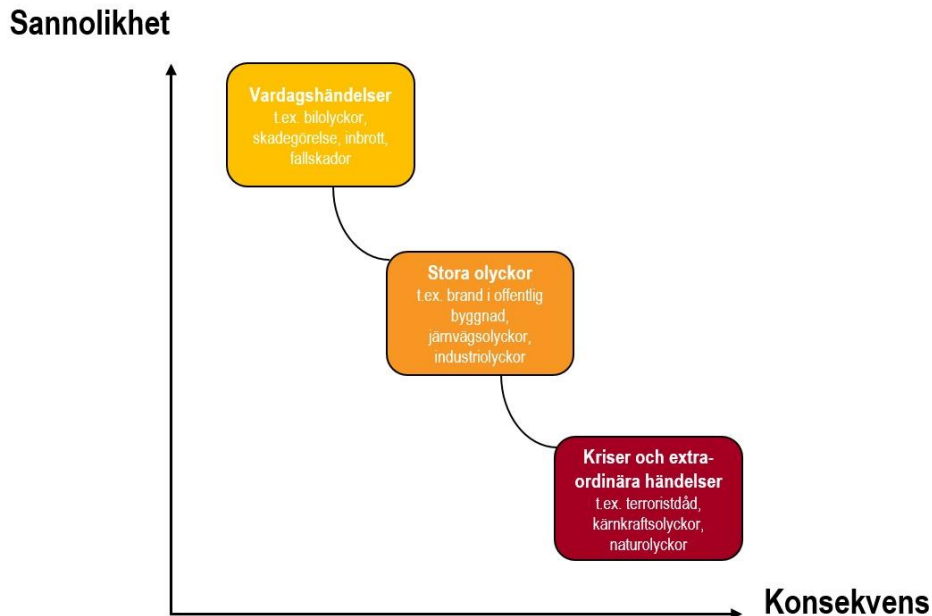
Tabell 3 - Bedömning av åtgärdsbehov utifrån riskmatrix.

Bedömning av åtgärdsbehov utifrån riskmatrix

Klassning av risk	Behov av åtgärd
Låg Försumbar risk	Ej behov av åtgärd
Liten risk	Eventuell åtgärd
Medel Viss risk	Åtgärdas i skälig omfattning
Allvarlig risk	Åtgärdas omgående
Hög Mycket allvarlig risk	Aktivitet avbryts omgående, åtgärdas omedelbart

Riskbilden inom förbundet sträcker sig över hela spektret. Den största skillnaden mellan de olika riskerna är påverkan på samhället och antal individer som drabbas av konsekvenserna. De olyckor som generellt har hög sannolikhet är exempelvis personbilsolyckor och fallskador, men konsekvenserna drabbar enbart enskilda individer. Olyckor med större konsekvens men med lägre sannolikhet, är

bränder av omfattande karaktär såsom i offentliga/publika byggnader men även industrier. De största konsekvenserna hittar vi bland de väldigt sällsynta olyckstyperna, såsom antagonistiska händelser och naturkatastrofer. Dessa olyckor förväntas påverka hela samhällen i stort, vilket medför stora konsekvenser. I Figur 2 ses en schematisk bild över hur den generella riskbilden brukar se ut.

Figur 2 - Samhällspåverkan utifrån olyckstyp.

6 Mål

Nedan presenteras ett antal mål SDR skall arbeta med att uppnå under handlingsprogrammets löptid. Dessa mål följs löpande upp i årsredovisningen.

Nationella mål

I LSO finns tre nationella mål redovisade:

- Bereda människors liv, hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor (1 kap. 1§).
- Räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt (1 kap. 3§).
- Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador (1 kap. 3 a§).

Utöver det, har MSB formulerat nationella mål inom den nationella strategin för stärkt brandskydd: *ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand*. De nationella målen fram till 2030 är: Liv och hälsa

- Antal omkomna vid bränder i bostadsmiljö ska vara under 60 per år.
- Antal allvarligt skadade vid bränder i bostadsmiljö ska vara:
Under 600 per år (personer transporterade från olycksplats med ambulans).
Under 400 per år (personer i slutenvård).

Egendom

- Kostnad för egendomsskador ska följa en nedåtgående trend.
- Antal utvecklade bostadsbränder ska vara under 2 500 per år.

Skyddsåtgärder

- Andel hushåll med fungerande brandvarnare ska vara minst 95 %.
- Andel hushåll med handbrandsläckare ska vara minst 80 %.
- Andel hushåll med brandfilt ska vara minst 70 %.

Övergripande mål

Förbundets medlemskommuner ska bedriva ett aktivt olycksförebyggande arbete och en väl fungerande räddningstjänst kopplat till de nationella målen. Dödsfall till följd av brand skall vara en sällsynt företeelse inom Södra Dalarnas Räddningstjänstförbunds medlemskommuner, uppgående till en nivå av högst någon enstaka person var tredje år. Ingen ska omkomna eller skadas allvarligt till följd av brand på grund av okunskap eller dåligt brandskydd. Miljön ska vara säker att bo, vistas och verka i.

Verksamhetsspecifika mål

Nedan presenteras de verksamhetsspecifika mål SDR skall arbeta med att uppnå under handlingsprogrammets löptid. De verksamhetsspecifika målen skall vara mätbara och konkreta för att enkelt kunna följas upp.

Tabell 4. Verksamhetsspecifika mål för Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund.

Mål	Förväntat resultat
Tillsynsverksamheten skall bedrivas utifrån det behov och risker som finns inom respektive verksamhetsområde.	Tillsynsplan omfattande minst 150 st. tillsynsobjekt upprättas årligen och fullföljs. Val av tillsynsobjekt och intervall mellan tillsynen sker utefter behov och risker som finns.
Hantera alla de tillståndsansökningarna för både brandfarliga och explosiva varor som lämnas/skickas in till förbundet med god kvalitet inom rimlig tid.	Samtliga som lämnar in en komplett ansökan skall ha ett besked inom 3 månader om huruvida de får hantera brandfarliga och/eller explosiva varor.
Samverkan med i första hand medlemskommunerna i frågor rörande riskhantering i samhällsbyggnadsfrågor skall hanteras med god kvalitet inom rimlig tid.	Kvalitativa svar skall lämnas på inkomna remisser inom angiven remisstid.
Anställda hos företag, förvaltningar och organisationer skall ha kunskap att kunna genomföra förebyggande, skadebegränsande och livräddande åtgärder kopplade till brand eller sjukdomsfall.	Utbildningar inom dessa områden skall erbjudas inom den tid som kunderna önskar, till ett marknadsmässigt pris och hållas av godkända instruktörer. Antalet utbildade personer ska vara i genomsnitt 2 000 st. varje år.

SDR är sammanhållande i frågor rörande förebyggande av bränder och storskaliga kemikalieolyckor inom förbundsområdet.	SDR kallar till halvårsvisa träffar med Sevesoföretag och samarbetar med Länsstyrelserna rörande tillsyn av dessa.
Antalet inträffade bostadsbränder ska minska med 5% inom förbundsområdet. Ingen ska omkomma eller skadas allvarligt i brand inom förbundsområdet. Fram till 2030 ska inte fler 1 person var tredje år omkomma vid brand, i syfte att uppfylla MSB:s nationella delmål.	Tillsyn och bostadsbesök enligt KUB modellen, med fokus på områden där många tidigare bränder inträffat, skall genomföras. KUB-besöken skall uppgå till 500 per år. Utöver det bistå medlemskommunerna i satsningar för individanpassat brandskydd. Antalet bostadsbränder ska minska med 5% under mandatperioden 2023–2026.
Det systematiska arbetsmiljöarbetet skall involvera hela organisationen.	Tydligare arbetsmiljöarbete där ansvar och befogenheter delegeras till rätt beslutsnivåer inom hela organisationen.
SDR ska ingå i en etablerad systemledning.	SDR ska under handlingsprogrammets löptid öka förbundets operativa, strategiska och normativa förmåga. Detta ska uppnås genom samverkan med andra räddningstjänster för upprättande av gemensamma ledningsnivåer för bakre ledning. Den bakre ledningen ska vara ständigt bemannad och ha förmåga att kontinuerligt bedöma och anpassa ledning och användning av resurser.
SDR ska ha aktuella insatsplaner på samtliga objekt där sådant stöd behövs för en lyckad insats.	SDR skall årligen skapa insatsplaner för nytillkomna objekt inom förbundsområdet samt under handlingsprogrammets löptid revidera samtliga insatsplaner och göra dessa digitalt tillgängliga. Under 2024 ska ett styrdokument upprättas för vilka typer av objekt som insatsplaner ska upprättas.
Utveckla lärandet av inträffade händelser. Erfarenheter och brister skall leda till åtgärdsplaner kopplade till utbildning.	Olycksutredningar ska utföras efter varje räddningstjänstinsats enligt gällande rutiner. Erfarenhetsåterkoppling till berörd personal ska genomföras vid utökade utredningar.
Räddningsstyrkornas anspänningstider ska hållas vid alla typer av larm.	Anspänningstiderna för respektive styrka ska hållas vid 90 % av insatserna. Tiden ska mätas genom indikation första fordon ut. Vid förlarm mäts tiden från huvudlarmet.
SDR ska under varje mandatperiod utföra risk- och sårbarhetsanalys för sin verksamhet.	Även SDR kan bli drabbade av olika extraordinära händelser. Genom att arbeta proaktivt ska påverkansgraden minska.
SDR ska kunna bedriva fullgod verksamhet under höjd beredskap.	SDR ska planera för att under höjd beredskap kunna utföra sina åtaganden kopplade till verksamheten och tillkommande ansvar enligt LSO 8 Kap.
Räddningsavdelningen har som målsättning att personomsättningen inte ska överstiga 1 person (ca 4%) per verksamhetsår avseende operativ personal (SL, BM, heltid).	En minskad personalomsättning till följd av aktivt såväl som proaktivt arbetsmiljöarbete.

7 Förebyggande – förmåga och verksamhet

SDR:s förebyggande arbete fokuserar på att genom en rad åtgärder främja stärkande av skyddsbarriärerna mot brand. De mest prioriterade skyddsbarriärerna sammanfattas nedan, vartefter följer redogörelse för hur SDR:s förebyggande arbete organiseras och genomförs.

Brandvarnare

Studier av dödsbränder har visat att det saknades en fungerande brandvarnare i flertalet av fallen. Dödsbränder som inträffar trots fungerande brandvarnare beror till stor del på att personerna inte har förmåga att sätta sig i säkerhet p.g.a. handikapp, hög ålder eller drogpåverkan.

Trots detta dras slutsatsen att en fungerande brandvarnare är en mycket viktig livräddare och klart minskar risken att omkomma vid bränder.

Inom SDR:s verksamhetsområde har förbundsdirektionen beslutat att utrymmen där människor bor permanent eller tillfälligt, skall vara försedd men minst en fungerande anordning för tidig upptäckt av brand.

Släckutrustning

En fungerande släckutrustning t.ex. handbrandsläckare ger goda möjligheter att påverka en brand i ett tidigt skede så att framförallt egendomsskadorna avsevärt kan begränsas.

Inom SDR:s verksamhetsområde har förbundsdirektionen tolkat skälig omfattning av släckutrustning i bostäder, Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 2 kap 2§, som att minst en pulverläckare godkänd enligt EN 3–7 med kapacitetsklass 43A 233BC (normal vikt 6 kg), alternativt en vattenslang med räckvidd runt hela bostadshuset för anslutning till vattenkran krävs.

I flerbostadshus, rekommenderas att det i trapphus monteras på minst vartannat våningsplan något av nedanstående alternativ:

- En (1) pulverläckare godkänd enligt EN 3–7 med kapacitetsklass 43A 233BC (normal vikt 6 kg).
- En (1) inomhusbrandpost med fast monterad slang som når samtliga lägenheter i våningsplanet samt lägenheterna i våningsplanet närmast under och över inomhusbrandposten.

Information om detta delges allmänheten genom hembesök, utdelande av informationsbroschyr samt i samband med utbildningar. Dessutom ska rekommendationen finnas på räddningstjänstens hemsida.

Boendesprinkler

Möjligheten att förebygga och upptäcka brand minskar med nedsatt rörelse- och reaktionsförmåga. Det blir också svårare att sätta sig i säkerhet. För personer som inte själva kan ta sig ut räcker det inte med brandvarnare. Tekniska skydd som spisvakt och boendesprinkler minskar avsevärt risken för dessa grupper att omkomma vid bränder.

Brandskyddsutbildning

En viktig del i att skydda sig mot brand är att man har kunskap om hur man ska bete sig både före och efter ett brandtillbud. SDR bedriver kontinuerligt en omfattande utbildningsverksamhet. De flesta utbildas på sitt arbete som ett led i verksamhetens systematiska brandskyddsarbete.

Byggnadstekniskt skydd

Fungerande brandcellsgränser, branddörrar som stänger, rätt avstånd mellan lager av brandfarliga varor och byggnader, rätt utformade eldstadsanordningar är exempel på viktiga barriärer för att minska konsekvenserna och uppkomst av en brand.

Individanpassat brandskydd

SDR bistår medlemskommunerna med information och vägledning för att ovanstående skyddsbarriärer skall verkställas utifrån de boendes individuella behov och förutsättningar att förebygga eller agera mot brand samt sätta sig i säkerhet.

Övrigt

Övriga skyddsbarriärer som är värda att nämna kan exempelvis vara:

- spistimer
- spisvakt
- brandfilt
- timer på kaffebryggare
- utrymningsstege

7.1 Tillsyn

SDR svarar för medlemskommunernas tillsynsansvar över enskildas efterlevnad av LSO 2 kap 2 §, 2 kap 3 § och 2 kap 4 §. Målet med tillsynen och hur den ska genomföras anges i en årlig tillsynsplan som bygger på de prioriteringar som tas fram i detta handlingsprogram. Tillsynsplanen finns tillgänglig på förbundskansliet samt på SDR:s hemsida (sdrf.nu) och i denna även tillsyn enligt Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor och SDR:s biträde till Länsstyrelsens tillsyn enligt Sevesodirektivet.

Organisation för tillsyn

Tillsyn utförs på delegation från förbundsdirektionen av främst brandingenjör och insatsledare/tillsynsför rättare med erforderlig kompetens. Tillsynsverksamheten organiseras under Skyddsavdelningen, inom Driftområdet Myndighetsutövning. Den driftområdesansvarige ansvarar för att tillsynsplanen upprättas och följs. Till dennes hjälp finns utbildade tillsynsför rättare som finns inom SDR:s organisation.

Totalt utför 4 st. för rättare tillsyn enligt LSO och LBE. Dessa har delegation att utföra tillsyn samt att skriva föreläggande. Då dessa även har andra arbetsuppgifter motsvarar det ungefär 2 st. årsarbetskrafter. Av de övriga anställda i förbundet har ytterligare 11 st. behörighet att utföra tillsyn, men har i dagsläget i huvudsak andra arbetsuppgifter.

Kompetenskrav för tillsynsför rättare

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor ställer endast krav på utbildning för förebyggande verksamhet då det gäller att utföra brandskyddskontroll enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 4 § (där krävs särskild utbildning hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller dess föregångare). För övrigt förebyggande verksamhet är det upp till kommunens egen ambitionsnivå att bestämma kompetensen för personalen.

För att göra tillsyn kräver SDR någon av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller dess föregångares utbildningar Tillsyn A, Förebyggande 1 eller Räddningstjänstutbildning för brandingenjörer. Vid tillsyn på företag som omfattas av 2 kap 4 § Lag (2003:778) om skydd mot

olyckor samt medverkande i övriga myndigheters Sevesotillsyn krävs speciell delegation. Vilka personer som får utföra tillsyn anges i SDR:s delegationsordning.

Samverkan

SDR samarbetar aktivt med räddningstjänster i Dalarna kring tillsyn och andra förebyggande frågor. Samarbetet är strukturerat genom regelrätta möten inom s.k. Förebygganderåd. Utöver det samverkar SDR även med Räddningstjänsten Sala-Heby kring kvalitetssäkring av tillsynsverksamhet och samordnade informationsinsatser, den samverkan är i dagsläget inte formaliserad utan sker när behov uppstår men det finns ambition att göra den mer regelrätt.

7.2 Stöd till den enskilde

SDR:s stöd till den enskilde realiserar genom råd, informations- och utbildningsinsatser.

Råd och information

Räddningstjänstens personal är normalt tillgänglig för att svara på allmänhetens frågor om brandsäkerhet under kontorstid. Målsättning att alltid ge tydlig information, alternativt ledsaga personen rätt om frågan ligger inom annan myndighets ansvarsområde. Information om brandskydd kan även fås via SDR:s hemsida www.sdrf.nu.

Räddningstjänsten bedriver även uppsökande verksamhet för att sprida information till allmänheten om brandskydd och säkerhet, exempelvis genom hembesök och närvaro vid publika arrangemang i egen regi eller i samverkan med andra myndigheter, främst de kommunala samt Polisen.

Externutbildning

SDR bedriver omfattande brandskyddsutbildningsverksamhet riktad primärt till kommunal- och industrianställd personal samt till skolelever. Externutbildning är ett eget driftområde under Skyddsavdelningen som bedrivs i första hand av den som driftområdesansvarig samt ytterligare 2 st. utbildare som arbetar större delen av sin tid med externutbildning och information. Totalt motsvarar arbetet med externutbildning och information ungefär 3 st. årsarbetskrafter.

7.3 Rengöring och brandskyddskontroll

SDR ansvarar för att rengöring och brandskyddskontroll av eldstäder och rökkanaler utförs enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 4 §. Uppgifterna är utlagda på entreprenad. SDR:s geografiska område är indelat i följande sotningsdistrikt:

- Avesta kommun
- Hedemora kommun
- Fagersta och Norbergs kommun

Brandskyddskontrollant ska ha avlagt examen för skorstensfejartekniker enligt förordningen (2003:477) om utbildning i skydd mot olyckor 1§. Inom SDR tjänstgör sammanlagt 8 årsarbetskrafter.

Beslutade frister och taxor finns att tillgå hos respektive skorstensfejarmästare samt hos SDR:s förbundskansli i Avesta. Uppföljning och kontroll över verksamheten utförs årligen i samband med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps årsuppföljning samt vid årlig genomgång av verksamheten på ett av förbundsdirektionens sammanträden. SDR ansvarar även för medgivanden av egenotning i förbundets medlemskommuner.

7.4 Övriga förebyggande åtgärder

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund arbetar med flertalet övriga förebyggande åtgärder. Bland annat utgör SDR remissinsats åt andra myndigheter, hanterar service av VMA samt provning av automatiska brandlarmläggningar.

Remisser till andra myndigheter

SDR fungerar som medlemmarnas brand- och risksakkunnig och verkar genom att aktivt delta i samråd och remisser för att brandsäkerhet och riskfrågor ska beaktas även i myndighetsutövning där beslutanderätten ligger på andra politiska nämnder och organisationer. Exempel på sådan myndighetsutövning är plan- och byggprocesser, serveringstillstånd och offentliga tillställningar.

Service av VMA-tutor

SDR utför service av VMA-tutor (Hesa Fredrik) enligt avtal med MSB. Arbetsuppgiften organiseras under driftområdet externutbildning.

Provning av brandlarm

SDR utför månatlig provning av brandlarm enligt avtal med ägare på ett flertal, främst kommunalägda objekt, inom förbudsområdet. Arbetsuppgiften organiseras under Driftområdet Externutbildning men en del av utförande ligger på den uttryckande verksamheten.

8 Räddningstjänst – förmåga och verksamhet

Den del av SDR:s arbete som berör det akuta skadeavhjälpande arbetet behandlas nedan. Med skadeavhjälpande arbete menas dels räddningsinsatser enligt LSO, dels förberedelser och efterarbete i samband med räddningstjänstuppdrag. Nedan avhandlas i detalj SDR:s resurser och förmåga att utföra olika typer av insatser.

8.1 Övergripande

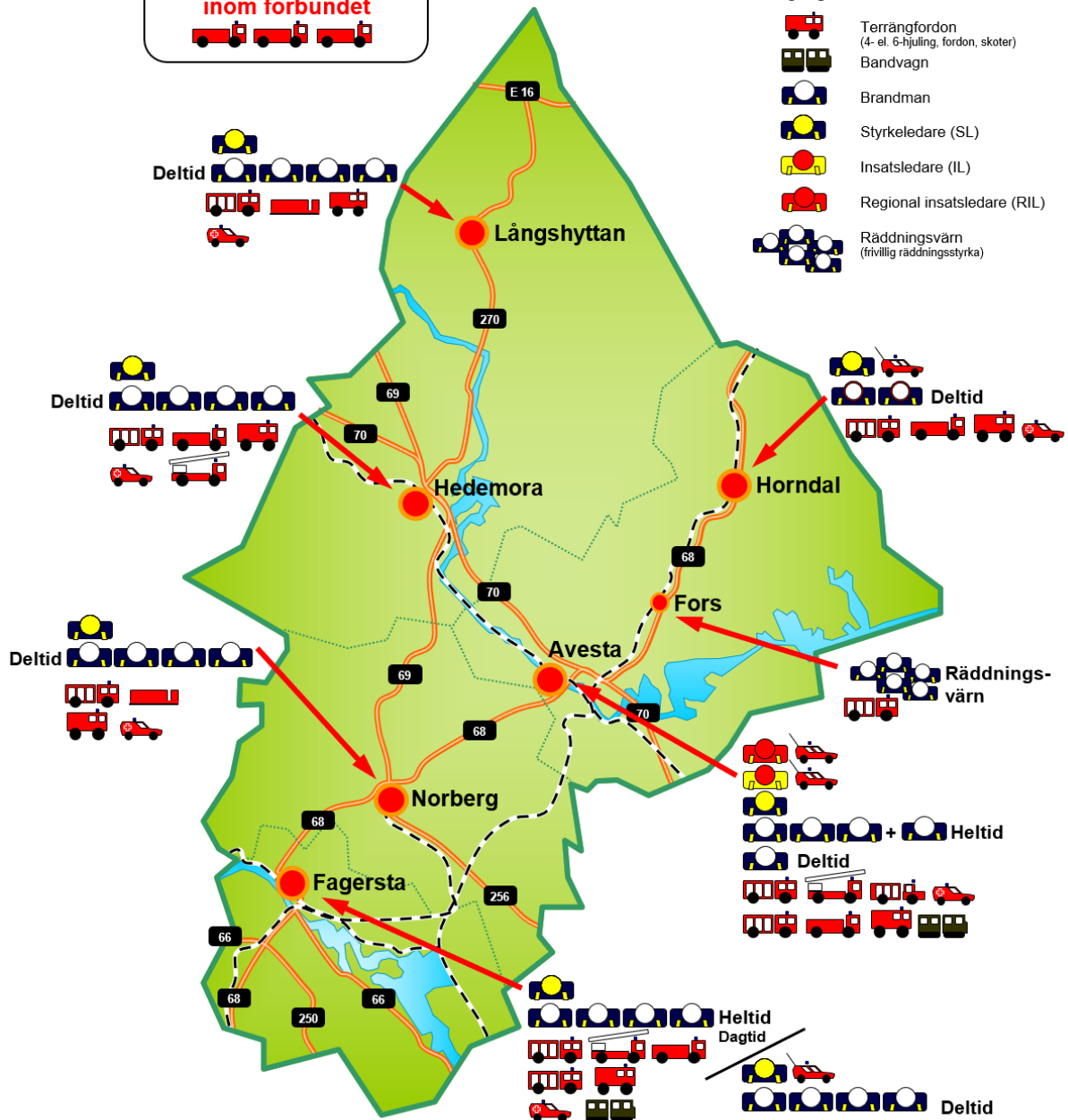
Samverkansområde Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund

**Gemensam
vattentransportresurs
inom förbundet**

Teckenförklaring

- Räddningsfordon
- Höjdfordon
- Tankfordon
- Lastväxlartank
- Ledningsfordon
- IVPA-Fordon
- Trafikolycksfordon
- Terrängfordon
(4- el. 6-hjuling, fordon, skoter)
- Bandvagn
- Brandman
- Styrkeledare (SL)
- Insatsledare (IL)
- Regional insatsledare (RIL)
- Räddningsvårn
(frivillig räddningsstyrka)

Alarmering

SDR ansvarar för att de olika räddningsstyrkorna kan larmas ut till räddningsinsatser inom godtagbar tid. Förbundet har därför ett avtal med SOS Alarm AB som sköter utalarmeringen av räddningsstyrkorna efter en inledande intervju med den larmande. SOS Alarm AB larmar även ut vid misstanke om brand via inkomna automatiska brandlarm.

För att minimera tiden för utalarmering har SDR tillsammans med SOS Alarm AB förbättrat larmrutinerna samt infört digital teknik som möjliggör snabbare och driftsäkrare alarmering. Utalarmeringsystemet är utformat på ett robust sätt med flertalet olika säkerhetsbarriärer för att kunna säkerställa funktionaliteten trots eventuella driftstörningar.

Vid nödläge kan respektive räddningsstyrka larmas från sin räddningsstation.

Kommunikation/samband

RAKEL används av samtliga blåljusmyndigheter samt SOS Alarm. Även andra myndigheter och organisationer är eller kommer att vara användare av systemet.

Samverkan mellan räddningstjänsten, polisen, ambulansen och SOS Alarm är nödvändig vid de räddningsinsatser och övriga insatser som kräver medverkan av ambulans och/eller polis.

Brandvattenförsörjning

Försörjning av vatten för brandsläckning inom rimligt avstånd och i tillräckliga kvantiteter är av yttersta vikt för att kunna genomföra effektiv brandsläckning. SDR arbetar kontinuerligt för att utveckla och använda moderna släckmetoder som kräver mindre släckmedel.

Inom tätorterna Avesta, Fagersta, Västanfors, Fors, Horndal, Nordanö, Näs, Hedemora, Långshyttan, Garpenberg, Vikmanshyttan, Västerby, Norberg, Kärrgruvan och Spännarhyttan skall det finnas brandposter anslutna till kommunernas vattenledningsnät.

Samtliga medlemskommuner har sina brandpostnät utförda utifrån svenska vatten- och avloppsverksföreningens anvisningar för ”alternativsystemet för brandvattenförsörjning”.

I Karbenning i Norbergs kommun har eldrivna brandvattenpumpar installerats då de kommunala vattentäkterna i dessa områden ej kan tillhandahålla erforderliga kvantiteter släckvatten. Pumparna tar upp sjövattnet som pumpas in i räddningstjänstens tankbilar eller slangsystem. Enligt beslut ska motsvarande anläggning uppföras i Ängelsberg i Fagersta kommun. Norra Västmanlands Kommunalteknikförbund ansvarar för genomförandet.

Reservkraftverk för drift av vattenledningsnätets pumpanläggningar ska finnas för att ge en tryggad släckvattenförsörjning i händelse av strömavbrott. Brandpostnäten är utförda enligt svenska vatten- och avloppsverksföreningens anvisningar. SDR har tillgång till vattentransport via tankbilar eller lastväxlarfordon motsvarande de mängder som krävs för att uppfylla svenska vatten- och avloppsverksföreningens anvisningar gällande ”alternativsystemet för brandvattenförsörjning”. Respektive medlemskommun (VA-utförare) ansvarar för att SDR förses med aktuella uppgifter om brandposternas och vattentagens lokalisering och funktionalitet. Medlemskommunerna svarar även för underhåll, provning, kontroll och utmärkning av brandposter, branddammar och vattentag samt ansvarar för att framkomlig väg finns till dessa.

Den kommunala vatten- och avloppsförsörjningen är av medlemskommunerna idag anordnad via kommunala bolag eller kommunalförbund enligt följande:

Tabell 1. VA-utförare i respektive kommun.

Kommun	VA-utförare
Avesta kommun:	Avesta Vatten & Avfall AB
Fagersta kommun:	Norra Västmanlands kommunalteknikförbund
Hedemora kommun:	Hedemora Energi AB
Norbergs kommun:	Norra Västmanlands kommunalteknikförbund

Information och varning till allmänheten

Varning och information om räddningsarbetet vid en olycka leds alltid av en räddningsledare som har det yttersta ansvaret. Vid allvarliga olyckor ansvarar räddningstjänsten för att allmänheten ska kunna varnas och få information.

Nedan visas exempel på händelser som kan medföra behov av särskild informations- (I) och/eller varningsbehov (V).

Tabell 2. Exempel på händelser med informations- och varningsbehov.

Händelse	Behov
Olje- och kemikalieutsläpp	I + V
Utsläpp av giftiga och/eller brandfarliga gaser	I + V
Stor risk för explosion	I + V
Brand som ger stora mängder giftig/irriterande rök	I + V
Stora skogsbränder	I + V
Ras och skred	I + V
Omfattande översvämningar, dammbrott	I + V
Utsläpp av radioaktiva ämnen	I + V
Flyghaveri	I
Järnvägsolycka	I
Omfattande trafikolycka	I

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund kan via radio- och TV-meddelande varna och informera allmänheten genom VMA (Viktigt Meddelande till Allmänheten) alternativt via ett myndighetsmeddelande. Möjligheten till varnings- och informationsmeddelande bygger på en överenskommelse mellan Sveriges Radio/Sveriges Television och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Det finns nationella rutiner framtagna för att skapa snabba och säkra kommunikationsvägar mellan räddningstjänsten och Sveriges Radio/Sveriges Television.

VMA kan vid behov föregås av att signalen för viktigt meddelande utlöses över tyfoner som finns utplacerade vid speciella riskobjekt. Signalen utlöses av operatör på SOS Alarm AB. Signalen kan i nödfall även fjärrutlösas från räddningsstationerna i Avesta, Hedemora och Fagersta.

Medlemskommunerna äger tyfonerna och har ansvaret för drift och underhåll. Idag sköter (mot skälig ersättning) SDR driften och underhållet för alla tyfoner inom alla medlemskommunerna.

Samverkan

Ingen organisation klarar att möta alla typer av händelser själva. Därför har SDR samverkansavtal med både andra myndigheter och privata aktörer.

SDR har avtal som gäller ömsesidig gränslös samverkan med räddningstjänstorganisationerna som gränsar till förbundets medlemskommuner. Avtalen innebär att den räddningsstation som har den snabbaste inställelsen till skadeplatsen alltid blir larmad först oavsett var olyckan har inträffat. Räddningstjänster som berörs är:

- Räddningstjänsten Mälardalen
- Gästrike Räddningstjänstförbund
- Räddningstjänsten Dala Mitt
- Räddningstjänsten Sala-Heby
- Smedjebackens Räddningstjänst
- Skinnskattebergs Räddningstjänst

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund medverkar regelbundet i flertalet olika samverkans forum på både nationell och regional nivå. Exempelvis genomförs dagliga avstämningar inom räddningsregionen (RRB) och länsvisa avstämningar veckovis.

8.2 Per olyckstyp

Räddningsinsats

För att klara av att utföra räddningsinsatser på ett så snabbt, säkert och effektivt sätt som möjligt har förbundet en målsättning att fördela ut resurser så att alla som bor, verkar eller vistas inom SDR:s medlemskommuner ska ha ett så likvärdigt skydd mot olyckor som möjligt.

Detta uppnås genom att räddningsstyrkor utgår från förbundets räddningsstationer utrustade med personal och materiel i den omfattningen och på ett sådant sätt att medborgarna kan förvänta sig:

- Att en första insatsstyrka kan finnas på plats inom en minsta godtagbar insatstid för att kunna utföra livräddande och begränsande åtgärder.
- Att rätt förstärkningsresurser kommer på plats för att vidare begränsa olyckans utbredning.

Räddningsstyrkornas förmåga

Nedan redovisas räddningsstyrkornas förmågor i tabellform.

Tabell 3. Räddningsstyrkornas förmågor.

Uppgift	Räddningsstationer						
	Avesta	Horndal	Hedemora	Långshyttan	Norberg	Fagersta vardagar 07-16	Fagersta övrig tid Fors
Teckenförklaring							
 = Insats kan ske med personal från respektive station.							
 = Insats kan ske med personal i samverkan mellan minst två räddningsstyrkor.							
 = Insats kan ske i samverkan med annan kommun eller räddningstjänst.							
 = Tillräcklig numerär och styrka kan nås genom samverkan mellan räddningsstyrkor och ändrad arbetstid.							
Ledning och samordning av större räddningsinsats, samt stabsverksamhet							
Utvändig släckning							
Utvändig livräddning från byggnad upp till tre våningar							
Utvändig släckning från byggnad upp till åtta våningar							
Livräddning genom rökdykning							
Samtidig ut- och invändig livräddning från byggnad							
Samtidig insats med rökdykare från två håll							
Storskalig rökdykarinsats							

Skogsbrandsläckning								
Släckning vid större utflöde av brandfarlig vätska								
Losstagning av skadade vid trafikolycka eller annat nödläge								
Första omhändertagande av skadade								
Livräddande insats/sanering vid utsläpp av farligt ämne								
Kemdykarinsats								
Indikering av miljö och hälsofarliga ämnen								
Vattendykarinsats								
Ytlivräddning								
Båttransport av vattendykare								
Läns pumpning av enstaka fastigheter								
Terrängtransport av enstaka skadade								
Restvärdesräddning enligt avtal								
Insats i område belagt med kemiska stridsmedel (höjd beredskap)								
Insats med ammunitionsröjning (höjd beredskap)								

Utöver förbundets egen förmåga att hantera olyckstyper finns även regionala såväl som nationella resurser att tillgå. De regionala resurserna och kompetenser återfinns inom samverkande räddningstjänstorganisationer, medan de nationella resurserna hanteras av MSB.

Beredskap

Beredskap är den personalstyrka som ska finnas tillgänglig för räddningsinsats och ska vara anpassad till de risker som finns. Det finns två olika beredskapsformer som används inom förbundet:

- Beredskap inom fastställt vistelseområde som innebär att man ska inställa sig inom 6–7 minuter
- Jour på tjänstgöringsställe som innebär att inställelsetiden är maximalt 90 sekunder

Anställningsformen är normalt tillsvidareanställning på heltid eller RIB. Vidare finns det personal i ett räddningsvärn i Fors. Personalen där tjänstgör på frivillig basis och har ingen beredskapsskyldighet.

I tabellen nedan redovisas den personella beredskap som ska finnas inom SDR under normala förhållanden i fredstid, året runt. Vid höjd beredskap eller extraordinär händelse planeras för en fördubbling av räddningsstyrkornas bemanning.

Tabell 4. Jour och beredskap inom SDR.

Lokalisering	Jour	Beredskap	Anspänningstid
Enl. RRB		1 RIL	90 sekunder till kommunikation
Avesta (Heltid)	1 IL + 1 SL + 3 Bm		90 sekunder
Avesta (RIB)		1 Bm	7 minuter
Horndal (RIB)		1 SL + 2 Bm	6 minuter, SLD i FIB
Hedemora (RIB)		1 SL + 4 Bm	6 minuter
Långshyttan (RIB)		1 SL + 4 Bm	7 minuter
Fagersta (Heltid)	1 SL + 4 Bm		90 sekunder helgfri vardag
Fagersta (RIB)		1 SL + 4 Bm	7 minuter, SLD i FIB
Norberg (RIB)		1 SL + 4 Bm	6 minuter
Fors	-	-	Räddningsvärn

För att tillgodose behovet av att räddningsstyrkor kommer fram till olycksplatserna inom godtagbar tid finns avtal med respektive räddningstjänstorganisation i grannkommunerna om gränslös samverkan. Avtalet innebär att snabbaste räddningsstyrka till skadeplatsen blir larmad oavsett var olyckan har inträffat. I samband med tidigare nämnda teknikförändring innebär det också att utalarmering av flera stationer kan ske utan fördröjning.

Kompetens

Lag om skydd mot olyckor ställer endast krav på utbildning avseende behörighet att agera i rollen som räddningsledare under räddningsinsats. Lagens krav innebär att man lägst måste ha genomgått Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, eller dess föregångares, kurs Räddningsledning A. I övrigt är det upp till kommunens/förbundets egen ambitionsnivå att bestämma kompetensen för personal i utryckningstjänst utifrån lokal riskbild.

Tabell 5. Kompetenskrav på personal i utryckandetjänst inom SDR.

Roll	Lägsta krav på ordinarie personal
Vakthavande räddningschef (VRC)	Brandingenjörsexamen med påbyggnadsår i räddningstjänst
Regional Insatsledare (RIL)	Brandingenjörsexamen med påbyggnadsår i räddningstjänst, dock lägst MSB:s LK 2 och Tillsyn A samt RIL-utbildning
Insatsledare	Ledningskurs 2 (LK 2) samt Tillsyn A
Styrkeledare Heltid	Ledningskurs 1 (LK 1) samt krav för brandman heltid
Styrkeledare RIB	Ledningskurs 1 (LK 1) samt krav för brandman RIB
Brandman Heltid	Utbildning i Skydd mot olyckor (SMO), SRV 15 V
Brandman RIB	Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap
Brandman vid räddningsvärn	Introduktionsutbildning

Utöver de minimikraven som redovisas ovan har SDR en utbildningsplan för intern och extern kompetensförsörjning där det regleras mer i detalj vad som krävs för de olika rollerna. Den interna regelbundna utbildningsverksamheten för heltidsanställd räddningspersonal planeras månadsvis. För den RIB-anslagna personalen planeras utbildningen på årsbasis. Internutbildningens omfattning för olika personalgrupper ska lägst följa nedan angivna nivå:

Tabell 6. Övningstimmar per roll och år.

Roll	Övningstimmar
Regional Insatsledare	10
Insatsledare	30
Styrkeledare Heltid	100
Styrkeledare RIB	50
Brandman Heltid	100
Brandman RIB	50

I de roller som innefattar behörighet att vara räddningsledare skall utbildning och övning följa den kompetensförsörjningsplan för ledning som tagits fram.

8.3 Ledning i räddningstjänsten

För att klara av att leda större räddningsinsatser eller flera räddningsinsatser samtidigt, och vidare för att kunna uppnå en bra uthållighet och beredskap, behöver SDR ingå i ett räddningsledningssystem i samverkan med andra räddningstjänster.

Ledning är en medveten påverkan på ett system/organisation av människor och teknik genom bland annat planering, genomförande och uppföljning. Ledning av insatser är en viktig del av förmågan att genomföra effektiva räddningsinsatser.

SDR är en del av Räddningsregion Bergslagen (RRB) som är ett samarbete med gemensam övergripande ledning och där de samlade resurserna disponeras gemensamt.

Styrkeledare finns tillgängliga för ledning av förbundets samtliga räddningsstyrkor.

Insatsledare finns tillgänglig på räddningsstationen i Avesta och närliggande organisationer inom RRB. Insatsledare samordnar normalt räddningsstyrkornas arbete vid insatser där flera räddningsstyrkor arbetar.

Regional insatsledare finns tillgänglig i Dalarna, Örebro och Värmlands län. Regional insatsledare leder större insatser eller insatser som på annat sätt är komplicerade och resurskrävande.

Övergripande ledning inom RRB utövas gemensamt genom Vakthavande räddningschef, Vakthavande befäl med stöd av larm- och ledningsbefäl. Personal i den övergripande ledningen är samlokaliserade med SOS Alarm AB i en gemensam ledningscentral i Örebro. De kommande åren kommer ledningscentralen flyttas till en gemensam anläggning i Örebro som även kommer att inrymma polisens övergripande ledning.

Den övergripande ledningen i RRB bistår räddningschefen i omvärldsbevakning och att initiera beredskapsanpassningar utifrån löpande förändringar i riskbilden. SDR har valt att utgå från principerna i MSB:s handbok ”Ett enhetligt ledningssystem” som ledningsmodell. Den ska gälla både i det dagliga arbetet, vid räddningsinsatser i fred samt under höjd beredskap.

Vid särskilt omfattande händelser, eller händelser med stor geografisk utbredning, har Civilområdeschefen för Mellersta civilområdet möjlighet att överta den kommunala räddningstjänsten inom SDR:s område. Särskilda rutiner och utsedda regionala räddningsledare finns vid behov.

Ledningsnivåer

Nivå 1:

Styrkeledare

Kompetenskrav: Ledningskurs 1 (eller tidigare utbildning Räddningsledning A) samt krav för brandman.

Nivå 2:

Insatsledare

Kompetenskrav: Ledningskurs 2 (eller tidigare utbildning Räddningsledning B) samt tillsyn A.

Nivå 3:

Regional insatsledare

Kompetenskrav: Brandingenjör med påbyggnadsutbildning i räddningstjänst, dock lägst Ledningskurs 2 (eller tidigare utbildning Räddningsledning B) och tillsyn A samt MSB:s utbildning för Regional Insatsledare.

Nivå 4:

Vakthavande befäl

Kompetenskrav: Brandingenjör med påbyggnadsutbildning i räddningstjänst eller Ledningskurs 3 för Vakthavande befäl alternativt tidigare utbildning Räddningsledning B.

Larmbefäl Kompetenskrav: Ledningskurs 3 Larm och ledningsbefäl alternativt tidigare utbildning Räddningsledning A.

Nivå 5:

Räddningsledningschef

Kompetenskrav: Brandingenjör med påbyggnadsutbildning i räddningstjänst eller Ledningskurs 3 Vakthavande räddningschef eller tidigare utbildning Räddningsledning B.

Systemledning och förmågebeskrivning av ledningsnivåer

Räddningsregion Bergslagen (RRB)

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund har sedan maj 2020 ingått i Räddningsregion Bergslagen. Inom regionen utövas gemensam systemledning av samtliga ingående räddningstjänster. Ledningsnivå 1–3 bemannas lokalt inom förbundet. Ledningsnivå 4–5 är gemensamt bemannade av regionen. Ledningsnivå 4 är lokaliserad i räddningscentralen i Örebro. Ledningsnivå 5 bemannas av utsedda räddningschefer i beredskap.

Inom RRB finns diverse olika styrdokument kopplat till systemet och dess ingående funktioner samt operativa roller. Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund följer de rutiner och riktlinjer som räddningsregionen gemensamt beslutar om.

Bland annat innefattas följande:

- Grundsyn för ledning av räddningsinsatser i Räddningsregion Bergslagen
- Operativa rutiner - SOS Alarm och Räddningsregion Bergslagen
- Kravprofil och instruktion för Regional Insatsledare samt Vakthavande Räddningschef.

Ledningsnivå 1 – Ledning av enskild enhet innebär att leda en organisatorisk enhet (en sektor på en skadeplats) i utförande av en tilldelad uppgift. Hur stor en enhet är varierar med insatsens storlek och typ liksom systemets organisation och rutiner. Att leda en enskild enhet i utförande av en tilldelad uppgift innebär att genomföra ett uppdrag. Uppdraget ställs av den som utövar operativ ledning och samordnas av den som utövar samordning av enskilda enheter. Varje enhet skall besitta förmåga till denna ledning.

Ledningsnivå 2 – Samordning av enskilda enheter förebygger och hanterar konflikt och friktion mellan enheters uppgifter genom justeringar och korrigeringar mellan enheterna. Detta sker genom samordning och kan omfatta t ex smärre justeringar av resurser mellan de enskilda enheterna. Samordning av enskilda enheter kan sägas vara den del av ledning som fortlöpande syftar till att anpassa enheternas verksamhet till varandra. Denna anpassning skall ske inom ram för såväl ställd uppgift som insatsens avsikt. Operativ ledning och samordning av enskilda enheter skall, var och en för sig, vara gemensamma för varje räddningsinsats. Om en och samma operativa ledning leder flera skadeplatser är det fråga om en gemensam insats, inte flera.

Ledningsnivå 3 – Operativ ledning utövar den samlade ledningen av den löpande insatsen inom av systemledningen satt ram. Den operativa ledningen skall ange avsikt och inriktning för insatsen samt tilldela de enskilda enheterna uppgifter. Systemet skall ha förmåga att leda varje enskild insats som uppträder i verksamheten. Eftersom insatserna kan uppträda geografiskt skilda från varandra och vara av vitt skilda slag skall varje insats kunna ledas samlat. Samlat, så till vida att varje insats leds av en beslutsfattare. Den operativa ledningen uppfattar problembilden i en insats på ett visst sätt. Utifrån detta ställer den operativa ledningen uppgifter till de enskilda enheterna som ingår i insatsen. I bästa fall uppfattar dessa aktörer situationen på ett likartat sätt. Men under det att insatsen pågår kommer säkerligen bilden av verkligheten att förändras samtidigt som verkligheten själv genomgår en förändring. De enskilda enheternas uppgifter kommer hela tiden att behöva anpassas för att insatsen skall bli heltäckande. Denna anpassning är en del av den operativa ledningen.

Ledningsnivå 4 – Strategisk ledning beslutar om beredskap och insatsers ram. Med ram menas fastställda avgränsningar beträffande tid, resurser och geografiskt läge. Strategisk ledning blickar också utanför egen organisation och skadeplats. Det som händer i omvärlden och hur detta påverkar insatserna bevakas också. Oftast handlar strategisk ledning om att prioritera resurser mellan olika pågående insatser och den beredskap som skall upprätthållas. Strategisk ledning blir minimal om systemet bara har att verkställa en insats och beredskapen inte behöver upprätthållas. Vid en längre insats eller flera samtidigt uppstår större belastning på den strategiska ledningen. Saknas förmåga till strategisk ledning kommer resurserna att prioriteras efter principen ”först-till-kvarn”. Systemet styr då inte längre själv över hur resurserna skall nyttjas. Normativ- och strategisk ledning skall båda, var för sig, alltid vara gemensamma för hela systemet. Det är hela systemets roll, liksom systemets totala prioriteringar som avses.

Ledningsnivå 5 – Normativ ledning tolkar och beslutar organisationens roll. Som grund för detta ligger naturligtvis gällande lagar och förordningar men också samhällliga och inomprofessionella värderingar. Normativ ledning påverkas även av andra organisationers roller. Normativ ledning kan sägas innefatta beslut för hur hela organisationen skall arbeta samt fastställande av idé för, eller inriktning av verksamheten.

8.4 Samtidiga och omfattande räddningsinsatser

Vid samtidiga och omfattande räddningsinsatser kan förbundets olika resurser larmas. Totalt finns det 7 olika räddningsstationer med tillhörande fordon och styrkor. För att bibehålla en god beredskap

inom förbundets gränser kan resurser ifrån RRB larmas som resursförstärkning. Inom regionen, samt med närliggande räddningstjänstorganisationer, har avtal gällande gränslös samverkan tecknats. Samverkansavtalen möjliggör effektiv larmning av resurser – där fokus ligger på att närmsta dragbara resurser larmas.

Vid behov av extra räddningspersonal kan samtliga stationer alarmeras genom totallarm. Totallarm sammankallar all (tillgänglig) operativ personal vid berörd station.

Beredskap under pågående räddningsinsats

Den minimiberedskap som är angiven i ovanstående tabell kan frångås vid följande förhållanden:

- Under pågående räddningstjänstinsats eller vid allvarlig samhällsstörning inom förbundets medlemskommuner.
- I samband med hjälp vid räddningstjänstinsats eller vid allvarlig samhällsstörning i annan kommun.

Under dessa förhållanden ska dock minst två räddningsstyrkor, varav minst en med förmåga att utföra rökdykning, finnas att tillgå inom förbundets medlemskommuner.

8.5 Räddningstjänst under höjd beredskap

Räddningstjänst under höjd beredskap (RUHB) beskrivs i LSO 8 kap. Under höjd beredskap (skärpt som högsta) förväntas andra typer av händelser med särskilda konsekvenser gällande skadeutfall och hjälpbehov uppstå. I LSO anges några särskilda uppgifter som kommunal räddningstjänst ska ansvara för under höjd beredskap:

- upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden
- indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel
- delta i åtgärder för första hjälpen och transport av skadade personer samt befolkningsskydd
- att personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Det civila försvaret syftar till att samhället ska fungera vid höjd beredskap och krig i Sverige. Civilt försvar bedrivs inom ramen för verksamheten i statliga myndigheter, kommuner, regioner, privata företag och frivilligorganisationer. Det civila och militära försvaret bildar tillsammans totalförsvaret. Totalförsvaret regleras i Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att:

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

SDR är en del av totalförsvaret och civilt försvar syftar till att samhället ska fungera vid höjd beredskap och krig i Sverige. Civilt försvar regleras i fler lagstiftningar än LSO och är även beroende

av fortsatt nationell försvarspolitisk inriktning och reglering mellan stat och kommun. Prioriterade uppgifter för kommunerna enligt överenskommelsen mellan staten och kommunerna (MSB och Sveriges Kommuner och Regioner) är:

- kompetenshöjning gällande totalförsvaret
- grundläggande förberedelser i frågor av betydelse för totalförsvaret och Sveriges säkerhet
- krigsorganisation och dess bemanning.

SDR har påbörjat arbetet med att öka sin förmåga kring civilt försvar genom att arbeta med säkerhetsskydd, krigsplacering av personal och till viss del kompetenshöjande utbildning och information samt krigsorganisation.

SDR kommer att fortsätta planeringen genom kontinuitetshantering.

Kontinuitetshantering

Kontinuitetshantering handlar om att planera för att kunna upprätthålla verksamhet och processer för att skapa en nödvändig förmåga till funktionalitet, oavsett vad som inträffar. SDR ska förutom att säkerställa funktionalitet i vardagen samt inför och under extraordinära händelser även säkerställa funktionaliteten under höjd beredskap eller krig.

Exempel på områden som behöver säkerställas genom kontinuitetshantering är:

- personalförsörjning, vilket kan innebära - reserv- och ersättningspersonal
- barnomsorg för att säkerställa insatspersonalens tillgänglighet
- förläggning av insatspersonal
- personaltransporter till tjänstgöringsplatsen
- tillgång till livsmedel, inklusive dricksvatten
- tillgång till släckvatten och andra nödvändiga släckmedel
- tillgång till drivmedel
- radiokommunikation
- elförsörjning inklusive reservkraft
- kritiska reservdelar och förbrukningsvaror
- behov av annan kritisk utrustning som kan behövas för att genomföra speciella insatser, exempelvis vid sök och räddning eller indikering/utmärkning/röjning av farliga områden
- samverkan med andra aktörer.

Varning, information och alarmering under fred och under höjd beredskap

Vid allvarliga händelser, kris, krigsfara och krig kan varningar utfärdas med hjälp av utomhuslarm (tyfonanläggningar). Hur låter de olika larmen och vad du ska göra när du hör dem:

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)

Signal 7 sekunder – uppehåll 14 sekunder, upprepas 6 gånger.

VMA, Viktigt meddelande till allmänheten, används för att varna allmänheten vid händelser som gasutsläpp, bränder med explosionsrisk och störningar i viktiga samhällsfunktioner. Du nås av VMA via radio och tv, men vid allvarliga händelser kan VMA också sändas ut via utomhusvarningssystemet, även kallat "Hesa Fredrik". Utomhuslarmet för VMA testas klockan 15.00 första helgfria måndagen i mars, juni, september och december.

Inom SDR:s medlemskommuner är det SDR som sköter kontroll, underhåll och testning av utrustningen.

Om du hör VMA-signalen någon annan tid ska du omedelbart gå inomhus och stänga fönster, dörrar och ventilation och lyssna på Sveriges Radio P4. Du kan också få mer information via Krisinformation.se eller genom att ringa 113 13.

Beredskapslarm

Signal 30 sekunder – uppehåll 15 sekunder, upprepas under 5 minuter.

Beredskapslarm används om regeringen vill meddela att det råder omedelbar krigsfara, eller att landet är i krig.

Om du hör beredskapslarmet ska du omedelbart gå inomhus och lyssna på Sveriges Radio P4 för att få mer information. Var förberedd på att kunna lämna bostaden med kort varsel. Ta med det allra viktigaste, varma kläder, något att dricka samt id-handlingar. Om du är krigsplacerad ska du genast ta dig till den plats du har fått besked om.

Flyglarm

Signal med korta stötar under 1 minut.

Om det militära försvaret upptäcker ett hotande luftangrepp används signalen för flyglarm för att varna allmänheten.

Vid flyglarm ska du genast söka skydd i närmaste skyddsrum eller källare.

Faran över

Ihållande signal i 30 sekunder.

Signalen betyder att faran är över. Det innebär att du inte längre behöver hålla dig inomhus med stängda fönster, dörrar och ventilation. Om du befinner dig i ett skyddsrum eller skyddande utrymme kan du lämna det.

Brandvattenförsörjning under höjd beredskap

För försörjning av vatten för brandsläckning finns brandposter anslutna till kommunernas allmänna vattenledningsnät. Brandposternas antal och placering bestäms av medlemskommunernas va-bolag i samråd med SDR. Under höjd beredskap planerar SDR för att kunna utnyttja den normala vattenförsörjningen och naturliga vattentag som finns i medlemskommunerna.

För Avesta och Fagersta skall särskilt anordnade uppställningsplatser för motorsprutor byggas utefter Dalälvens och Kolbäcksåns sträckningar. I Hedemora kommer uppställningsplatser anordnas i samverkan/samråd med Hedemora Energi AB som är huvudman för vattenförsörjningen. I Norberg kan vid behov ett antal krigsbranddammars iordningställas runt om i kommunen.

Respektive kommun eller va-huvudmännen för vattenförsörjningen sörjer för anordnande av uppställningsplatser för motorsprutor samt iordningställande av krigsbranddammars. Dessa åtgärder ska vidtas i samråd med SDR.

Avesta Vatten & Avfall AB, Norra Västmanlands Kommunaltjänstförbund och Hedemora Energi AB är huvudmän inom SDR:s medlemskommuner.

Ledningsansvar under höjd beredskap

Vid höjd beredskap ansvarar SDR:s förbundsledning för ledningen av den del av det civila försvaret som SDR ska bedriva.

För våra medlemskommuner ansvarar kommunstyrelsen i varje kommun, enligt 3 kap. 2 § LEH, för ledningen av den del av det civila försvaret som kommunerna ska bedriva.

Övrig information

I avvaktan på planeringsinriktningar och vägledning från centrala myndigheter inriktas planeringsarbetet utifrån den nu gällande kommunöverenskommelsen för civilt försvar.

SDR:s vidare planläggning för räddningstjänst under höjd beredskap är säkerhetsskyddsklassificerade under offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och hanteras enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) och tillhörande säkerhetsskyddsförordning (2021:955).

9 Uppföljning utvärdering och lärande

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund arbetar ständigt med utvärdering och lärande ifrån såväl operativ som förbyggande verksamhet. Erfarenhetsåterföringen ifrån den operativa verksamheten regleras i LSO 3 kap. 10§. I samband med att en räddningsinsats är avslutad ska kommunen se till att olyckan undersöks för att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. Inom SDR genomförs olycksförlopputredningar kopplat till mer komplexa eller omfattande händelser. De personer som genomför olycksförlopputredningar har genomgått särskild utbildning. Vardagsolyckor, alltså olyckor av mindre karaktär och frekvent förekommande, utreds i samband med att insatsen ägt rum.

Olycksutredning

Olycksutredningarna skall vara ett underlag för såväl planeringen av kommunens förebyggande arbete som för planeringen av räddningsinsatser. I stort kan utredningarna delas in i tre huvudbeståndsdelar: orsaksutredning, förloppsutredning och insatsutvärdering. Utredningar sker i tre nivåer beroende på hur allvarlig olyckan varit eller om lärdomarna bedöms kunna bli stora av en djupare utredning. Resultaten av utredningarna kommuniceras som statistik och i vissa fall som rapporter, så kallade fördjupade olycksundersökningar. Utredningarna utgör underlag för uppföljningen och utvärderingen av handlingsprogrammet.

Uppföljning

Händelserapporterna (grundläggande undersökning av olycksförloppet) sänds i digital form till MSB där lokal och nationell statistik tas fram. Samtliga utökade och fördjupade undersökningar sänds även till MSB.

Insatser där personer omkommit eller kommit till allvarlig skada resulterar i utökade eller fördjupade utredningar av SDR:s olycksutredare som rapporteras till förbundsdirektionen. Fördjupad utredning/insatsutvärdering görs även när den egna insatsen inte bedöms ha gett tillräckligt resultat utifrån vad som kunde uppnåtts med resurser på plats.

Insatser där egen personal kommit till skada eller där skadorna på egendom eller miljö har varit eller kunnat bli mycket stora resulterar i utredningar som beställs av tredje part.

Förutom detta ska kontinuerliga träffar med kommunernas säkerhetsavdelningar ge kommunen den grund som behövs för att återkopplingsarbetet till de olika verksamheterna ska fungera.

Intern kontroll

SDR har ett eget ansvar att följa upp och därigenom kvalitetssäkra verksamheterna som ska bedrivas i enlighet med detta handlingsprogram. Internkontrollen ska utföras årligen av tjänstemannaorganisationen i samband med årsredovisningen och redovisas till förbundsdirektionen.

10 Bilagor

Bilaga A: Dokumentförteckning

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund:

Risk- och sårbarhetsanalys, Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, 2019.

Förbundsordning, Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, 2015.

Årlig tillsynsplan, Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, 2023.

Riskanalis Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund 2023.

Samverkansavtal:

Gränslös räddningstjänstssamverkan i Dalarnas län, 2009.

Gränslös räddningstjänstssamverkan SDR-Gästrik Rättningstjänst, 2001.

Gränslös räddningstjänstssamverkan SDR-Rättningstjänsten Mälardalen, 2023.

Gränslös räddningstjänstssamverkan SDR-Sala Heby Rättningstjänst, 2017.

Gemensamt ledningssystem och rättningstjänstssamverkan - Rättningsregion Bergslagen, 2020.

Samverkansavtal SDR-Rättningsregion Bergslagen, 2020.

Ingående parter i Rättningsregion Bergslagen: Brandkåren Norra Dalarna, Bergslagens Rättningstjänst, Nerikes Brandkår, Rättningstjänsten Arvika, Rättningstjänsten Bengtsfors, Rättningstjänsten Dals-Ed, Rättningstjänsten Eda, Rättningstjänsten Hagfors, Rättningstjänsten Karlstadsregionen, Rättningstjänsten Malung-Sälen, Rättningstjänsten Sunne, Rättningstjänsten Säffle, Rättningstjänsten Torsby, Rättningstjänsten Åmål, Rättningstjänsten Årjäng, Skinnskattebergs Kommun Rättningstjänst.

Avtal avseende restvärdesrättning, sanering, evakuering av tåg samt utbildning för arbetsjordning och arbete på väg- och spår område, SDR- Försäkringsbranschens Restvärdesrättning i Sverige AB, 2014.

Samverkansavtal mellan Region Dalarna och Södra Dalarnas Rättningstjänstförbund avseende hälso- och sjukvårdsinsatser av kommunal IVPA-enhet i väntan på ambulans, 2021.

Samverkansavtal mellan Region Västmanland (Landstinget Västmanland) och Södra Dalarnas Rättningstjänstförbund avseende hälso- och sjukvårdsinsatser av kommunal IVPA-enhet i väntan på ambulans, 2016.

Rättningsregion Bergslagen:

Grundsyn för ledning av rättningsinsatser i Rättningsregion Bergslagen

Operativa rutiner - SOS Alarm och Rättningsregion Bergslagen

Kravprofil och instruktion för Regional Insatsledare samt RCB

Bilaga B: Beskrivning av samråd

Nedan redovisas mottagare av handlingsprogrammet under tidigare samråd.

Handlingsprogrammet har skickats på samråd 23-10-25 till efterföljande instanser.

Arbetsmiljöverket

Trafikverket

Avesta kommun- medlemskommun i räddningsförbundet

Fagersta kommun- medlemskommun i räddningsförbundet

Hedemora kommun - medlemskommun i räddningsförbundet

Norbergs kommun - medlemskommun i räddningsförbundet

Gästrike räddningstjänstförbund

Räddningstjänsten Mälardalen

Räddningstjänsten Dala Mitt

Räddningstjänsten Sala-Heby

Räddningstjänsten Skinnskatteberg

Räddningstjänsten Smedjebacken

Polismyndigheten Bergslagen

Polismyndigheten Region Mitt

Region Dalarna

Region Västmanland

Länsstyrelsen Dalarnas Län

Länsstyrelsen Västmanland Län

Kommunal – fackförbund

Vision – fackförbund

Brandmännens Riksförbund – fackförbund

Bilaga C: Insatsområden

Insatskarta för Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund.

